

וכבר נחלקו ראשונים בענין שליח להתרת נדרים, ויש שהוכיחו מכאן שאי אפשר להתיר ע"י שליח [ודלא כהרשב"א], שאילו כן, אין כאן בזיון לאשתו, שיכול לשלוח ע"י שליח — ע' ריטב"א בגטין ועוד. אך גם לשיטתם צריך לומר שמקפיד על בזיונו שלו, אלא שסוברים שאין מקפיד אלא כשהיא באה בעצמה לב"ד ולא ע"י שליח).

דף עה

הערות וציונים

זולא הכום בני ישראל, כי נשבעו להם נשיאי העדה... — כבר דנו הקדמונים על שבועת ראשי העדה, כיצד, ואם בכלל, היא מחייבת את כל העם, ואם תוקפה מדין שליחות, כאילו נשבעו כולם. אך לכאורה נראה מכמה מקומות שאין תורת שליחות בנדרים ובשבועות — ע' בשו"ת הרדב"ז ח"א יח; קצות החושן קכג, ד; גליוני הש"ס ואילת השחר — גטין מו.

נשכה כלב ונעשה מקומו צלקת — הרי זה מום — בשו"ת דובב מישרים (ח"א ט) דן על זוג שבאו בקשרי שידוכין, ונודע לחתן על קיומה של צלקת אצל כלתו לעתיד, ורצה שתיבדק עם אמו אצל רופא, לוודא שאין לה מחלה מסוימת הקשורה באותה צלקת. והכלה טוענת שמוכנה להבדק, אלא שאינה חפצה שאמו של החתן תבוא עמה לרופא. והרב השואל צידד בטענת הכלה. אך הרב המחבר פסק שהדין עם החתן.

בסוף התשובה, כתב להעיר בזה הלשון: **זמצד הצלקת עצמה — צריך עיון.** לפי מה דמבואר בשו"ע (אה"ע לט) דהוי מום, וב'בית שמואל' (סקי"א) — דבשידוכין פטור בלא קנס (אם רוצה לבטל את השידוך בגלל הצלקת). רק כמדומה שאין המנהג לתת היתר על מום כזה. אבל על כל פנים נראה ברור שאין בידה לעכב אם החתן רוצה לברר ע"י קרוביו שאין לו לחוש לחולי ח"ו. וזה ברור'.

יחד מינייהו עדיף כתרי מינן — אף שבני ארץ ישראל פקחים וחריפים מבני בבל, אף על פי כן, ככלל נוקטים אנו להלכה כפי התלמוד הבבלי בניגוד לתלמוד ארץ ישראל. והטעם — כפי שכתב הרי"ף בסוף מסכת עירובין — לפי שתלמוד בבלי נכתב לאחר התלמוד הירושלמי, והלכתא כבתראי, לפי שראו את דברי קודמיהם. (שו"ת מהרי"ק פד; צא; קפא. טעמים נוספים לכך שהלכה כתלמוד הבבלי — ע' במובא בחגיגה י, חוברת קמג).

(ע"ב) אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון... והאי ראה וניפייס — לדעת רב לעיל, מדובר כשקדשה על תנאי וכנסה סתם, ואף שהתנה בשעת הקידושין, כיון שידע על המומין ושתק — התפייס (תוס').

ומוכח מכאן שאף כתובה יש לה במקרה כזה. ודלא כמו שכתב הבית שמואל (לה,נט) שכל שהתנה בקידושין, על אף שתולים שנתפייס, דוקא לענין תפישת הקידושין, אבל כתובה — אין לה. והרי במשנה מבואר שיש לה כתובה. (חזון איש אה"ע נד, י.א. ע"ש שתמה עליו מעוד מקומות, וגם מצד הסברה. וע' בוכר יצחק סה, שיש מקום לומר שכל מה שלא נאמן לטעון שלא ידע מן המומין — דוקא לענין ביטול קידושין, אך לענין כתובה — נאמן).

ככתבם וכלשונם'

ז'חד מינייהו עדיף כתרי מינן'

— 'נראה לי הטעם: כי בני ארץ ישראל, טבע הארץ מסייע להם, משום דאירא דא"י מחכים, אבל אינם רגילים ללמוד כל כך בחריפות כמו בני בבל. ולכן בבני בבל ההרגל מסייע, ולבני ארץ ישראל — טבע הארץ. וטבע הארץ עדיף מן ההרגל. אבל כשבן בבל עולה לא"י, הנה ההרגל והטבע מסייעין אותו, ומשום הכי עדיף כתרי מינייהו'. (לשון הריב"ש ז"ל בשטמ"ק. וע"ע בדברי שאול' (לגרי"ש נטנון) במש"כ על טבע אויר הארץ ואנשיה. על ההבדלים בלימוד בני א"י ובני בבל — ע' עוד ב'יוסף דעת' יבמות סב (חוברת קמח). וראה בחידושי אגדות למזרח"ל מפראג כאן, שבני בבל היו בעלי בשר, ולכן כשבאו לארץ, יכלו יותר להתעמק בחכמה ולתת חילם לאוריתא. מה שאין כן בני א"י שהיו דקי בשר).

— 'לפי שיצא מטומאת ארץ העמים ונכנס תחת כנפי השכינה' (היינו, מעלתו יתרה מזה שדר בארץ משכבר. וכדרך שאמרו על בעלי תשובה כלפי הצדיקים מעיקרם).
'וגם, כי כשהאדם לומד חוצה למקומו, קובע לימודו יותר ומצליח, לפי שאינו מתבטל'. (ריטב"א).

פרפראות לחכמה

'אבל במומין שבגלוי — אינו יכול לטעון. ואם יש מרחץ בעיר — אף מומין שבסתר' —
זו לשון הרא"ש (סי' טו): 'ודוקא בעיר שדרך הבנות לצאת מבית אביהן, ולרחוץ במרחץ ביום. אבל במקום שאין דרך הבנות לראותם חוצה, ואף למרחץ אינן הולכות אלא באישון לילה ואפילה, כמו בספרד — אף על מומין שבגלוי יכול לטעון'.
(בכמה מקומות מבואר שאין דרך נשים היתה לצאת חוצה. וע' ב'מנחת שלמה' (צא, כג) בדיונו בדין הליכה אחר אשה בשוק בזמננו, שמצויות הנשים בשוק, שלא כבזמננו. וע"ש שהביא שמפורסם בשם החתם-סופר דטעמא דנשים אין מדליקות לעצמן נר חנוכה, כדי שלא תעמודנה על פתח הבית סמוך לרשות הרבים. וע' גם בנדרים לו: דבנות לא בעו שימור, ובראשונים. וע"ש לח: בר"ן בשם הירו' שאין דרכה לצאת לשוק; ספרי תצא עה"פ 'ומצאה איש בעיר'; מרומי שדה — סוטה ה).

'ז'חד מינייהו עדיף כתרי מינן... ז'חד מינן כי סליק להתם, עדיף כתרי מינייהו' — נמצא, חכם העולה לארץ ישראל, גדלה מעלתו פי ארבע. רמז לדבר בדברי משה רבינו: **אעברה נא ואראה את הארץ** — 'אעברה' אותיות 'ארבעה', היינו, אהיה ארבעה כשאראה את הארץ הטובה. (בן יהוידע)

דפים עה — עו

כללים ושיטות

כאן נמצא — כאן היה

סוגית 'מומין' — סוגיא סבוכה ומסועפת, ורבות נכתב עליה בספרי האחרונים. להלן נביא קומץ קטן שאין בו כדי שביעה, של כללים היוצאים מן הסוגיא ומן הראשונים.

ה. 'הריני בועליך על מנת שירצה אבא' — ולא רצה האב.
ו. המקדש במלוה, ובעל.

דף עד

קמ. אשה שנתקדשה ונמצאו בה נדרים ומומין, והלכה אצל חכם והתירה, אצל רופא וריפאה — האם היא מקודשת?

דפים עד — עה

קמא. א. המוציא את אשתו משום נדר או משום שם רע — האם מותר לו להחזירה?
ב. נדר שהודר ברבים, האם יש לו התרה?

דף עה

קמב. אלו מומין מהוים מקה-טעות כשנמצאו באשה לאחר הקדושין?

מומין הפוסלים בכהנים — נתבארו בבכורות לז-מג

דפים עה — עו

קמג. נמצאו מומין באשה לאחר קידושיה או נישואיה — על מי להביא ראיה על זמן לידת המומין, אם נולדו קודם שנתארסה או לאחר מכן?

דף עו

קמד. מה הדין במקרים הבאים?

א. המחליף פרה בחמור, ומשך בעל החמור את הפרה ואח"כ נמצא החמור מת, ואין ידוע מתי מת.
ב. מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מעבר לעבר, ואין ידוע מתי נתחבה שם, האם כשהיתה ברשות בעליה הראשונים או ברשות הטבח-הלוקח.

דף עז

קמה. א. האיש שנולדו בו מומין לאחר הנישואין, או שהיו לו מקודם — האם כופים אותו להוציא?
ב. אלו שכופים אותם להוציא את נשותיהם?

המקום ימלא חסרוננו ויפתח לבנו בתורתו.